

વર્ષ-૧૧, અંક-૫, સંવત ૨૦૧૧ જૈઠ સુદ-૯,
પ્રસિધ્ધ તા. ૨૭-૦૫-૨૦૧૫, બુધવાર
છુટક નકલ રૂા. ૫-૦૦, વાર્ષિક લવાજમ રૂા. ૬૦-૦૦

Chetavni (GUJ) RNI No. GUJ GUJ / 2005 / 16095
Postal Regd. No. GAMC-1507/2015-2017 Valid up 31-Dec-2017
Posted at Ah'd PSO On 27th of Every Month

જ્ય પરમાત્મા

યસ્ય દર્શનમાત્રેણ સ્પર્શનેન ચ વા પુનઃ ।
પાદપ્રક્ષાલનેનાત્ર જનઃ પૂયેત સત્પરમ્ ।
ૐ કારદીપકેનાત્ર માર્ગ દર્શયતે જનાન્ ।
સતતં ચશ્ચ લભતે ભક્તાશીર્વાદસંતતિમ્ ।
સદ્ગુરું તં દયાસિન્ધુ પ્રસન્નમનસં સદા ।
સંપૂજ્યં વલ્લભ વ્યાસં પ્રેમપૂર્વવયં નતાઃ ॥

જેમના દર્શનમાત્રથી, સ્પર્શન અને પાદપ્રક્ષાલનથી માનવ પવિત્ર થાય છે, જેઓ ૐકારરૂપી દીપક વડે માનવોને માર્ગ બતાવે છે અને તેમ કરી ભક્તોના અનંત આશીર્વાદ મેળવે છે, તે દયાસિન્ધુ, પ્રસન્નચિત્ત, સંપૂજ્ય એવા સદ્ગુરુ વલ્લભ વ્યાસને અમો પ્રેમપૂર્વક પ્રમાણ કરીએ છીએ.

કુમ્ભરાશ્યવતારે ચ દદૌ જ્ઞાનં સુમજ્જલમ્ ।
શ્રીમદ્ભાગવતં પ્રોચ્ય મોક્ષધર્મમથાબ્રવીત્ ॥
અન્તિમે સ્વાવતારે ચ માનવક્ષેમહેતવે ।
શ્રી “વ્યાસશુકસંવાદ” નામ ગ્રન્થં વિનિર્મમે ॥
રમૂજિલાલ ગુરવે મોક્ષમાર્ગોપદેશિને ।
સાષ્ટાંગપ્રણતિ ભવ્યા હૃદયેન સમર્પ્યતે ॥

જેમણે કુંભ રાશિના અવતારમાં સુમંગલ એવા શ્રીમદ્ ભાગવતનું સંભાષણ કરી મોક્ષધર્મને સમજાવ્યો અને જેમણે (પોતાના) છેલ્લા અવતારમાં માનવજાતના કલ્યાણાર્થે “શ્રીવ્યાસ-શુક-સંવાદ” નામના ગ્રન્થની રચના કરી તે મોક્ષમાર્ગપ્રદેષ્ટા ગુરુદેવ રમુજિલાલના ચરણકમળોમાં હું હૃદયપૂર્વક સાષ્ટાંગ પ્રણામ સમર્પુ છું.

(ગતાંગથી ચાલુ...)

જેમ કોઈ પણ માણસ પેટ ભરીને ખાય અને બીજો માણસ-ભૂખે મરે તેની પરવા ન કરે તે સ્વાર્થાધ ગણાય; તેમ દરેક આત્મામાં જ્ઞાનદીપ જગાવવા પ્રયત્ન કરતો નથી તેવા હીન મનુષ્યને બોધ આપવાનો કોઈ અર્થ નથી. જેમ પ્રભાત થતાંની સાથે કૂકડો સૂર્યનારાયણના ઉદયની છડી પોકારે છે છતાં જેને ન ઊઠવું હોય તે નિરાંતે ઊંઘ્યાજ કરે છે પણ કૂકડો કોઈ દિવસ બોલવાનું બંધ કરતો જ નથી, તેમ પ્રભુ અને ધર્મના ભરોસે ધર્મજ્ઞાન સમજવા ઈચ્છનારને જરૂર સમજાવવું. કેટલાક દેખાદેખી પણ ધર્મમાર્ગે ચઢનારા હોય છે, કિંતુ તે દેખાદેખીમાંથી કેટલાક સાચા ધર્મસેવક બની જાય છે.

આત્મોન્નતિ માટે જેનું બ્રહ્મા, વિષ્ણુ, શિવ, ભક્તિ, રામ-કૃષ્ણાદિ અવતારો અને શ્રીવિશ્વેશ્વરનારાયણ શુદ્ધાં સ્મરણ કરે છે તે સર્વ શ્રેષ્ઠ પરમાત્માના શરણે ગયા પછી કંઈ બાકી રહેતું નથી. પરંતુ દુનિયા નિષ્કામવૃત્તિની નથી પણ સ્વાર્થમયી છે અને તે પણ અલ્પ સમય કરનાર એવા સુખ અને લક્ષ્મી માંગનારી છે. છતાં પ્રભુ તો દરેકની શુભ ઈચ્છાઓને સફળ કરે છે. મહાનપુરુષોનો વચનોનું પાલન કરીને “મોક્ષ મૂલં ગુરુ કૃપા” પ્રાપ્ત કરવી અને સર્વદા નિરહંકાર, નિષ્કામ અને શિષ્યવૃત્તિથી ધર્મસેવા બજાવવી તે આપણી આત્મિક ફરજ છે.

માન, કીર્તિ વિગેરેની આકાંક્ષા સિવાય ધર્મભાવથી સેવા કરાય તો અનેકના કલ્યાણ થઈ પોતાનું કલ્યાણ પણ થાય છે. આ બાબતમાં કહ્યું છે કે:-

સંસારહનુ કસ્તુ નિજાત્મબોધઃ કો મોક્ષહેતુઃ પ્રથિતઃ સએવ ॥

સંસારને કોણ ટાળે છે કે જે આત્મજ્ઞાનવાળો છે, મોક્ષનો હેતુ કોણ ? કે હમતા મમતા રહિત પ્રસિદ્ધ જ્ઞાનોપદેશ. અર્થાત્ સત્યના માર્ગમાં કોઈથી કાંઈ સંતાડવાનું હોય જ નહિ અને પ્રસિદ્ધ પણે સર્વને એક સરખો જ ઉપદેશ આપવો તેજ મોક્ષનો હેતુ છે, માટે દરેક મનુષ્યની ફરજ છે કે તેણે અન્ય જીવોને સત્યમાર્ગ સમજાવવો જોઈએ.

કેટલાક યોગીઓ, ઋષિમુનિઓ અને મહાપુરુષો પરાયા દુઃખ પોતે વહોરી લઈને અન્યને સુખ આપવા ખાતર, જેમ દીવાસળી પોતે બળીને પ્રકાશ આપે છે, અગરબત્તી પોતે બળીને સુવાસ આપે છે અને સરોવર પોતે સુકાઈને જળ આપે છે, તેમ અન્યને સુખ આપે છે. પરંતુ તે બલિદાનની પાછળ ત્યાગનું પ્રાધાન્યત્વ હોવાથી પ્રભુની અસીમ કૃપા રહે છે. તેથી પ્રભુ તેના જીવનરથને ચલાવનાર હોવાથી દુઃખને સુખમાં પલટાવે છે. પરંતુ પરાયા દુઃખ પોતે વહોરી લેનાર સાચો પ્રભુનો શરણાગત મનુષ્ય કદી પ્રભુને કે ગુરુને ધર્મને કોઈ દોષ દેતો નથી અને પ્રભુ-ગુરુને કદી દુઃખમાંથી છોડવા કે સુખ આપવા સ્તુતિ

કે માગણી કરતો નથી. એટલું જ નહિ પણ હું ધર્મ પાળું છું, માટે ધર્મ પુણ્યના બદલામાં મારૂ દુઃખ જાય અને સુખ મળે તેવી પણ ઈચ્છા ધરાવતો નથી અને પ્રભુના શરણાગતને પ્રભુ-ગુરૂ વિગેરે કોઈ પાસે કાંઈપણ માગવાનો અધિકાર નથી, કેમકે પ્રભુ-ગુરૂ અંતરયામી છે અને તેમને જે આપવું હોય તે આપે તેમાં આનંદ માનવો અને પ્રભુની ઈચ્છાનુસાર જ જીવવું તેને તે “સ્વધર્મ” ગણે છે.

અન્યના ધર્મપાલન તરફ દ્રષ્ટિ ન રાખતાં પોતાના ધર્મ તરફ દ્રષ્ટિ રાખવી તેનું નામ “સ્વધર્મ” છે. સ્વધર્મ એટલે દેહનો, મનનો, સગાં-સ્હી-સંપત્તિનો નહિ પણ જે આત્માને ધર્મમય બનાવે તેને “સ્વધર્મ” કહેલો છે. સ્વધર્મપરાયણ કર્મ જિંદગીની શરૂઆતથી શીખવા પડે છે. સ્વધર્મપરાયણ કર્મ કરવામાં અહમ્ભાવનો, માન-કીર્તિનો કે ઐહિક (સાંસારિક) સુખભાવનાનો વિલય હોય છે. સ્વધર્મપરાયણતામાં સ્વેચ્છાનો ત્યાગ કરીને પ્રત્યેક સુખ-દુઃખમાં પ્રભુપરાયણતા સાધવાની હોય છે.

મહારાજશ્રી વલ્લભરામે સ્વધર્મનો અર્થ ઉપર પ્રમાણે સમજાવ્યો છે અને કહ્યું કે :-

દોહરો

દેખા દેખી ધર્મમાં, પેંસવું સૌને સહેલ છે;

પણ સ્વધર્મને પળીને, તરવું બહુ મુશ્કેલ છે.

મહાપુરૂષોએ કહેલું છે કે :- ધર્મની વાતો કરનારા તથા સાંભળનારા એકસો માણસોમાંથી ધર્મના વચનાનુસાર વર્તનાર અને સંપૂર્ણ રીતે ધર્મની ફરજો બજાવનાર એક હોય છે, તેવા ધર્મને પાળનારા એકસોમાંથી ધર્મનું તત્ત્વજ્ઞાન સમજનાર એક હોય છે, તેવા તત્ત્વજ્ઞાન સમજનારા એકસોમાંથી મોક્ષ મેળવવાની ઈચ્છા રાખનાર એક હોય છે, તેવા મોક્ષપદના ઈચ્છનારા એકસોમાંથી જ્ઞાન-ધ્યાન કરી મોક્ષપદની પ્રાપ્તિના માર્ગે વિચરનાર એક હોય છે અને તેવા મોક્ષમાર્ગે ચાલનારા સોમાંથી તત્ત્વનિષ્ઠાથી ભક્તિ કરી મોક્ષપદ મેળવનાર એક હોય છે.

---O---

૩૦

શિષ્ય : ધર્મના લક્ષણો જણાવો.

ગુરુદેવ : શ્રીમનુ ભગવાને ધર્મના લક્ષણો બતાવતાં કહ્યું છે કે :-

ધૃતિ ક્ષમા દમોઽસ્તેયં શૌચમિન્દ્રિય નિગ્રહઃ ।

ધીર્વિદ્યા સાત્યકમોદ્ધો દશકં ધર્મલક્ષણમ્ ॥

(મનુસ્મૃતિ અ. ૬ શ્લોક ૮૨)

ધૃતિ (ધીરજ), ક્ષમા, દમ, અસ્તેય (ચોરી ન કરવી તે), શૌચ (દૈહિક, માનસિક

અને આત્મિક શુદ્ધિ), મનોનિગ્રહ યા ઈન્દ્રિયનિગ્રહ, નિર્મળ પ્રભુપરાયણ બુદ્ધિ, બ્રહ્મવિદ્યા, સત્ય અને અક્રોધ, એ દશ ધર્મના લક્ષણો છે.

પદ્મ પુરાણમાં ધર્મના દશ લક્ષણો નીચે પ્રમાણે જણાવ્યા છે.

બ્રહ્મચર્યેણ સત્યે ના મખપાકયકવર્તાનૈઃ ।
દાનેન નિયમૈશ્વાપિ ક્ષાન્ત્યા શૌચેન વલ્લભ ॥
અહિંસયા સુશાન્ત્યા ચ અસ્તેયેનાપિ વર્તાનૈઃ ।
અતૌર્દશભિસ્કગૌસ્તુ ધર્મમેવ પ્રપૂરયેત્ ॥

હે પ્રિય ! બ્રહ્મચર્ય, સત્ય, પંચમહાયજ્ઞ, દાન, નિયમ, ક્ષમા, શૌચ, અહિંસા, શાંતિ અને અસ્તેયથી વ્યવહાર કરવો. એ દશ અંગોથી ધર્મ પૂરણ કરવો.

ધર્મજ મનુષ્યને સંયમી, સાહસિક (સાહસ કરનારું), ધીર-વીર જીતેન્દ્રિય તથા કર્તવ્યપરાયણ બતાવે છે. ધર્મજ સ્વેચ્છાનુસાર અને ઉચ્છુંબલતા (ઉછાછળાપણાને) અટકાવે છે. ધર્મ જ મનુષ્યને અવિવેકી બનવા દેતો નથી. ધર્મ જ દયા, અહિંસા, ક્ષમા, ધીરજ, પરદુઃખે દુઃખી થવાપણું; સેવા સત્ય અને બ્રહ્મચર્યનો બોધ આપે છે.

---O---

૩૧

શિષ્ય : માનવતાનો અર્થ કહો. અર્વાચીન સમયમાં માનવતા મરી ગઈ છે, એમ ઘણા માણસો કહે છે; તેનું શું કારણ ?

ગુરુદેવ : અર્વાચીન સમયમાં ઘણા લોકો બૂમો પાડે છે કે :- માવતા મરી પરવારી છે, તેથી પ્રજા બગડી છે. પરંતુ તેઓ જાણતા નથી કે :- ધર્મના ઉપદેશથી, પાલનથી અને ધર્મપરાયણતાથી ધર્મના સદ્ગુણો અને સુલક્ષણો પ્રવેશે છે. જ્યારે તે લક્ષણો ઊંચ કક્ષાએ પહોંચે છે ત્યારે મનુષ્ય માનવમાંથી સાધ્ય મનવાળો સાધુ પુરુષ બની જાય છે. તેથી તે મન, વાણી અને કર્મથી તમામ પ્રાણી સાથે અદ્રોહ (અવૈર) તમામ પ્રકારના જીવો ઉપર કૃપા, દયા તથા દાન (ક્ષમાદાન) તથા ભૂખ્યા તમામ જીવોને યથાશક્તિ ભોજન આપવું, તે પણ પોતે ખાતો હોય તેમાંથી એક રોટલામાંથી અડધો આપી અડધો પોતે ખાવો અને વધુ દુઃખી હોય અને વધુ દિવસોના ભૂખ્યા હોય તેવાનો પોતે ક્ષુધાતુર (ખાવાને તલપી રહેલ) રહીને પણ જમાડવા; તે અન્નદાન અને પોતાના નિંદકો પ્રત્યે પણ ક્ષમાવૃત્તિથી જોઈ તેનો તિરસ્કાર ન કરવાની ક્ષમાવૃત્તિ અને અજ્ઞાનતામાં ડૂબેલા યા અવળા માર્ગે ચઢેલા, ભાન ભૂલેલા માનવને સાચો અને કલ્યાણનો રાહ બતાવી કુમાર્ગથી પાછા હઠાવી સન્માર્ગે ચઢાવવા, સત્યજ્ઞાનનું દાન દઈ સદોપદેશદ્વારા, પથરને પારસ બનાવી,

પાપીને પુણ્યશાળી બનાવી, શયતાનને સાધુ બનાવી બન્નેનું જીવન સાફલ્ય કરવું તે “ક્ષમા” એ રીતે સાધુપુરુષોનો સનાતન ધર્મ છે. તે ધર્મ વડે મનુષ્ય દાનવમાંથી માનવ બને છે. અર્થાત્ સર્વ પ્રત્યે દયા, પ્રેમ અને સન્માનવાળો બને છે ત્યારે તેને “માનવતા” કહેવાય છે.

આ માનવતા મરી પરવારી એમ કહેવાય છે. પણ માનવતા શાથી મરી પરવારી ? તેનો વિચાર કરી શોધવામાં આવે તો જેટલા પ્રમાણમાં આદર્શ સંતપુરુષોના ધર્મોપદેશની અવગણના થઈ, સાચા સંતોની સેવાને સ્વાર્થ-સાધના સમજવામાં આવી, ધર્મનો કે ધર્મગુરુનો કે વડીલોનો અંકુશ ન હોવો જોઈએ, એવી સ્વતંત્રતાના નામે સ્વેચ્છાનુસાર કરવાની ભાવના ઉત્થાન (ઉદય) પામી અને મનુષ્યો જેટલા ધર્મથી વિમુખ થયા તેટલા પ્રમાણમાં માનવતા મરી પરવારી અને હજુ પણ આવી પરિસ્થિતિ જારી (ચાલુ) રહેશે તો આર્યના સિદ્ધાંત, સંસ્કૃતિ, સંસ્કાર અને માનવતાના મૂળ ખોદાઈ જશે.

સત્યનિષ્ઠા, સત્યભાવના, સત્યપ્રેમ અને સદાચાર સિવાય કોઈપણ મનુષ્યમાં માનવતા કે સાધ્ય સાધુતા આવતાં નથી. મનુ મહારાજે ધર્મના દશ લક્ષણ બતાવેલા છે. તેમાં ધૃતિ, ક્ષમા, મનોનિગ્રહ, અસ્તેય (પરાઈ વસ્તુ લેવી નહિ કે ચોરવી નહિ), શૌચ (દૈહિક, માનસિક અને આત્મિક શુદ્ધિ), ઈન્દ્રિયનિગ્રહ (સ્વેચ્છાચાર માર્ગે જવા ઈચ્છતી ઈન્દ્રિયોનો અવરોધ), નિર્મળ-પવિત્ર બુદ્ધિ, બ્રહ્મવિદ્યા, સત્ય આચરણ અને કોધરહિત પણું; આ દશ ધર્મના લક્ષણો હોવાનું વર્ણવ્યું છે.

અન્ય ધર્મોમાં પણ થોડા ફેરફાર સહિત આ વચનોને ધર્મના કર્તવ્યરૂપે બતાવેલા છે. તે ધર્મ લક્ષણો જે મનુષ્યમાં હોય છે, તેજ પવિત્ર સાધુ-પુરુષના ધર્મમાં પ્રવેશ કરી શકે છે.

કેટલાક સ્વેચ્છાચારીઓએ ધર્મનો અર્થ “મનુષ્યના મન ઉપર ધર્મધતાનું બંધન છે.” એવો ખોટો અર્થ કર્યો છે. પરંતુ ધર્મનો સાચો અર્થ એ છે કે :- જેમ આગગાડીને કોઈ પણ સ્ટેશન ઉપર વધારે પાટા હોય ત્યાં ક્યા પાટા ઉપરજવાનું છે તે બતાવનાર અને જે સહીસલામત પાટો હોય ત્યાં સિગ્નલમેન તે પાટે લઈ જાય છે કે જેથી કોઈ અકસ્માત થવાનો ભય રહેતો નથી. જ્યાં સુધી સિગ્નલ ન આપ્યો હોય ત્યાં સુધી ઍજિન ચલાવનાર આગગાડીને થોભાવે છે, પણ ગમે તે પાટા ઉપર આગગાડીને હાંકી જતો નથી, તેમ મહાન સંત પવિત્ર અને સદાચારી નિઃસ્પૃહ (નિષ્કામ) ઋષિમુનિઓ માનવધર્મના સિગ્નલમેન હતા અને ધર્મ નિર્ભય માર્ગનો પાટો હતો. જેમ મોટા સ્ટેશન

પર અનેક પાટા હોય છે, તેમધર્મ અનેક હોય છે. જેમઘણા પાટા હોય તો પણ નિયત સ્થળે આગગાડીને લઈ જવાની હોય છે, તેમધર્મો અનેક હોય છે પણ દરેક ધર્મનું ધ્યેય આત્મકલ્યાણનું તથા આત્માના અવિચળ સુખ અને આનંદનું હોય છે. સિગ્નલમેનરૂપી ધર્મગુરૂઓ બદલાય છે, પણ ધર્મના સિદ્ધાંતો અખંડ-અવિચળ રહે છે. આ રીતે “ધર્મ એક બંધન નથી પણ ઈંદ્રિયોને અને મનને સ્વેચ્છાચારી” બનવા ન દેતાં તેમને જીવનના ધ્યેય તરફ, આત્માના અવિચળ સુખ અને આનંદ તરફ જે દોરે છે, લઈ જાય છે, તથા સદા દુઃખની નિવૃત્તિ અને અખંડ સુખની પ્રાપ્તિ કરાવે છે, તેનું નામજ “ધર્મ” છે. તે ધર્મપાલનમાં મનનો નિગ્રહ અવશ્ય અને પ્રથમ હોય છે. તમામ તપ, યોગ, ધ્યાન, સમાધિ આદિનું પ્રથમ કર્તવ્યપાલન બ્રહ્મચર્ય છે.

મનુષ્યને મનુષ્ય પ્રત્યે પ્રેમનથી, દયા નથી, લાગણી નથી, બીજા ગરીબ, દુઃખી, વસ્ત્રહીન યા ભૂખે મરતાને જોઈને સુખી માનવનું હૈયું કકળી કે રડી ઊઠતું નથી, મિથ્યા સુખ ભોગવવામાં ખોટા ખર્ચા કરતાં કમકમાટી આવતી નથી. આ રીતે “માનવત્વ” મરવા પડ્યું છે. જનસમાજની સુધારણા ધન-સંપત્તિ, મહેનત કે કામ આપવાથી થઈ જશે નહિ પણ સૌથી પ્રથમ “માનવને માનવતાવાળો બનાવવાની જરૂર છે. મનુષ્ય ભૂખ્યો રહીને અમુક દિવસો સુધી જીવી શકશે પણ માનવતા વિના માનવજીવનનું રહસ્ય મરી પરવારશે. માનવ દયા વગરનો દાનવ બનવા જાય છે, તેને સદ્જ્ઞાનની અત્યંત ક્ષુધા (ભૂખ) લાગી છે; છતાં તેને પોતાની આળસથી યા સદોપદેશના અભાવે આંતરક્ષુધા મટતી નથી. જ્યારે જનસમાજને પ્રથમધર્મબોધ, કર્તવ્ય સમજાવીને પહેલો માનવતાવાળો માનવ બનાવાશે ત્યારે જ અનેક કઠિન સમસ્યાઓનો (પ્રશ્નોનો યા કોયડાનો) સાચો ઉકેલ આવશે. કોઈ કાયદાથી, સત્તાથી, ધનથી, વૈભવથી કે રાહતથી આદમી માનવ બનતો નથી, પરંતુ, “જન” એટલે રાક્ષસ થઈ ગયેલ મનુષ્ય પણ પ્રેમ, આદર, સ્વધર્મના શિક્ષણથી જ માનવતાવાળો માનવ બને છે.

દાનવ, દેવ અને માનવ ત્રણ જાતિમાં ધન એક પાસેથી બીજા પાસે વારંવાર ગયું અને આવ્યું, તો પણ તેથી કોઈ સુખી થયા નથી, તેમ ગરીબ પાસેથી ધનવાનને ત્યાં તથા ધનિક પાસેથી કંગાલને ત્યાં અને નીચ પાસેથી ઊંચ પાસે તથા ઊંચ પાસેથી નીચ પાસે લક્ષ્મી જશે તો પણ કોઈ મનુષ્ય કદાપિ સુખી થનાર નથી. તેમજ માનવતા વિહોણી (વિનાની) સમૃદ્ધિ ટકનાર નથી, ઉલટો લક્ષ્મીનો કુમાર્ગે વ્યય (ખરચ) થશે, દુરાચાર (અનીતિયુક્ત આચાર), દુષ્કર્મો વધશે. માનવોન્નતિ કોઈ વાદ કે કોઈ સત્તાથી થઈ

શકશે નહિ, પણ જો મનુષ્યને જ્ઞાન, બુદ્ધિ, સધર્મ આપીને સાચો માનવતાવાળો માનવ બનાવાશે તો તે દરેક પ્રત્યે પ્રેમ, લાગણી, દયા, સમાનતાના સદ્ગુણોથી અર્થાત્ “માનવતા”થીજ માનવોન્નતિ થશે.

---O---

૩૨

શિષ્ય : અમોએ પૂછેલા સવાલના આપે આપેલા જવાબમાં “પ્રભુપરાયણતા” શબ્દ ઘણીવાર આવે છે, માટે તે શબ્દનો અર્થ જણાવો.

ગુરુદેવ : પ્રારબ્ધાનુસાર મળેલ સુખદુઃખને હસ્તે મુખે વધાવી લેવાય, એટલું જ નહિ પણ કર્મના ફળની ઈચ્છા છોડી દઈને ઈશ્વરાર્પણ અને બ્રહ્માર્પણ વૃત્તિથી જો કર્મ કરવામાં આવે તો બ્રહ્મજ્ઞાનની પ્રાપ્તિ માટે યોગ્યતા આવે છે. સ્વધર્મનિષ્ઠને એકલું કર્મનું ફળ કે કર્તવ્યનું અભિમાન છોડવાનું નથી પણ કર્મફળની અપેક્ષા અને કર્તાપણાનું અભિમાન બંને છોડી પ્રભુના અનન્ય શરણાગત બની જીવન જીવવું તેને પ્રભુપરાયણતા કહેવામાં આવે છે. ઘણા લોકોએ આ હકીકત વાંચેલી, સાંભળેલી હોય છે પણ તે પ્રમાણે વર્તન થવું અતિ મુશ્કેલ છે.

બાહ્ય સ્પર્શથી, શ્રવણથી તથા દ્રષ્ટિથી થતાં સુખમાં જે અનાસક્ત રહે છે તેજ આત્માનું પરમસુખ મેળવી શકે છે. ધર્મના સિદ્ધાંત અનુસાર જ્યાં શરીર જ આપણું નથી તો પછી શરીરને વળગેલા શરીરના સગાં-સ્નેહીઓ, શરીરના સુખસાધન, સંપત્તિ, વૈભવાદિ આપણા ક્યાંથી હોય ? સૂક્ષ્મદ્રષ્ટિથી વિચારતાં જણાશે કે મનુષ્યાત્માનો સાચો સ્નેહી એક માત્ર પ્રભુ હોઈ તેના શરણમાં જીવન પસાર કરવું એજ મનુષ્ય જીવનનો હેતુ છે.

---O---

૩૩

શિષ્ય : આપશ્રીએ પ્રશ્ન ૩૦ના જવાબમાં ધર્મના લક્ષણો કહ્યા છે તે લક્ષણોની સમજૂતી સમજાવો તો વધારે સારું.

ગુરુદેવ : તમારી ઈચ્છા ધર્મના લક્ષણોની સમજૂતી જાણવાની છે, તે અતિ ઉત્તમ છે. માટે ધ્યાનપૂર્વક સાંભળો.

૧. ધૃતિ :- એટલે ધૈર્ય, ધીરજ અને ધારણાનો ભાવ એ છે કે :- સંસારમાં ગમે તેવા દુઃખના પ્રસંગો આવે તો પણ મનુષ્યે પ્રભુ પ્રત્યેની શ્રદ્ધાનો ત્યાગ કરવો નહિ. અનેક મુશ્કેલી અને વિટંબણામાં ધીરજ ધરવી તથા ઈચ્છિત સુખ પ્રાપ્ત ન થાય ત્યારે નિરાશ, કાયર કે હતાશ ન બનતાં પ્રભુને કાર્યફળ સોંપી ધૈર્ય ધરવું. જો પોતાને વધુ દુઃખની અસર

થાય તો પોતાના કરતાં વધુ દુઃખીનો દાખલો લઈ ધૈર્ય ધારણ કરવું; સુખ આવતાં માનવ માત્રને અભિમાન આવી ધર્મ અને પ્રભુ પ્રત્યે અશ્રદ્ધા સ્વભાવિકપણે ઉત્પન્ન થઈ અહંકાર ભરાય છે. પણ તે અહંકારને કાબુમાં રાખવો તેનું નામ “ધૈર્ય” છે.

મહારાજશ્રી વલ્લભરામે “વલ્લભ વિષ્ટી, ભાગ-૨”માં જણાવ્યું છે કે :-

હજી તો કોલ દીધો ત્યાં - એ રાગ

તમે શાંતિ સદા ધરજો, પ્રભુનો ન્યાય જુદો છે;
 દુઃખને વધાવી લેજો, પ્રભુનો ન્યાય જુદો છે. તમે ટેક
 સુખ છે સ્વપ્નમાં જેવું, દુઃખનો સુખ માની લેવું,
 રાખે જેમ રામ તેમ રહેવું, પ્રભુનો ન્યાય જુદો છે. તમે ૧.
 રામહરિશ્ચંદ્ર નળરાજા. તણા દુઃખની ન રહી માઝા;
 રખડતા તે બન્યા રાજા, પ્રભુનો ન્યાય જુદો છે. તમે ૨.
 પાપીનો સુખ સુવાડે, ઊંચે ચઢાવી પછાડે;
 સુખી અંતે બાપ બરાડે, પ્રભુનો ન્યાય જુદો છે. તમે ૩.
 પ્રભુ ભક્તોને દુઃખ દેતો, નિર્મળને “વ્યાસ” શર્ણો લેતો;
 સુખ કાજે દુઃખ દેતો, પ્રભુનો ન્યાય જુદો છે. તમે ૪.

કોઈને શત્રુ કે મિત્ર માનવા નહિ. કેમ કે મનુષ્યમાત્ર પૂર્વ જન્મનું, ધન-સંપત્તિનું, સુખ-દુઃખાદિનું, હર્ષ-શોકાદિનું લેણું-દેણું વાળવા આવેલા હોય છે. કોઈપણ જીવાત્મા પૂર્વજન્મના કર્મોનો પૂરો બદલો ભોગવ્યા સિવાય સંસારબંધનથી છૂટી શકતો નથી. તે સિદ્ધાંત અનુસાર પાપમાંથી પુણ્ય, અંધકારમાંથી પ્રકાશ, અસત્યમાંથી સત્ય, અશાંતિમાંથી શાંતિ અને દુઃખમાંથી પરમસુખની પ્રાપ્તિ જેવા ઉત્તમ રહસ્યો શોધી કાઢી પોતાના ઉપર વૈર વાળનાર પ્રત્યે પણ દ્વેષરહિત ભાવના રાખવી. કેમ કે મનુષ્યમાત્રનો જન્મ સિદ્ધ સ્વભાવ હોય છે કે : પોતાના ઉપર પારકાએ કરેલા ઉપકાર ભૂલી જવા અને પોતે પારકાના ઉપર કરેલા ઉપકારને યાદ રાખવા. પોતાની અગર પોતાના પ્રિયની નિંદા સાંભળવી નહિ, સાંભળતાં કંટાળી જવું અને તે નિંદા કરનારને ખરાબ માનવો. પરંતુ પોતાના વખાણ કરનારને સારો માનવી તે આપણા વધારે વખાણ કરે તે સાંભળવાની ઉત્સુકતા રાખવી અને સર્વત્ર પોતાના વખાણ થાય તેનેજ જીવનનું સાર્થક્ય માનવું; ત્યારે મહાપુરુષો અગર ધર્મ સંસ્કારો પુરુષો આવી હલકી ભાવના ન રાખતાં, પોતાની અને પોતાના પ્રિયની નિંદા હસતે મુખે સાંભળે છે, છતાં તેને કડવા શબ્દ કહી અગલ તેની તુચ્છ વાત માટે ઠપકો આપવા યા દબાવવા શક્તિમાન હોવા છતાં શાંતિપૂર્વકનું ધૈર્ય રાખે છે અને તેની પામરતા તરફ મનમાં હસે છે, તેમજ પોતાના મનને

મલિન ન થવા દેતાં તેના ખરાબ વચનોની કાંઈપણ અસર પોતાને ન થવા દેવામાં પોતે પોતાના અંતરને સંપૂર્ણ શુદ્ધ અને સ્વસ્થ રાખે છે તેને “ધૈર્ય” યા “ધીરજ” કહેલ છે.

શ્રીગુરુદેવ કબીરજીએ “ધીરજ” વિષય પર લખ્યું છે કે :-

સાખીઓ

કબીર ધીરજ કે ઘરે, હાથી મણભર ખાય;
એક ટુકકે કારણે, શ્વાન ઘરોઘર જાય. ૧
દયાવંત ધર્મધ્વજ, ધીરજવાન પ્રમાણ;
સંતોષી સુખદાયક, સેવક પરમસુજાન. ૨
ધીરજ તો રોટી ભઈ, કુબુદ્ધિ કાગ લેજાય;
કહત કબીરા બૈઠકે, બાદ વૃક્ષ પર ખાય. ૩
ધીરે ધીરે રે મના, ધીરે સબ કછુ હોય;
માળી સિંચે કેવરા, પર ઋતુ આવે ફળ જોય. ૪
ધીરજ બોધ તબ જાનીયે, સમજે સબકી રીત;
ઉનકા અવગુણ આપમે, કબ ન લાવે મીત. ૫
પ્રભુકી ગત અગમ હય, તું ચલ અપને અનુમાન;
ધીરે ધીરે પાઉ ભર, પહોંચેગા પ્રમાણ. ૬
બહોત ગઈ થોડી રહી, વ્યાકુળ મન મત હોય;
ધીરજ સબકો મિત્ર હૈ, કરી કમાઈ મત ખોય. ૭
પ્રેમવિના ધીરજ નહિ, વિરહ વિના વૈરાગ્ય;
સતગુરુ વિના મીટે નહિ, મન મનસાકા દાગ. ૮

૨. ક્ષમા :- ધૃતિ શબ્દનો બીજો અર્થ ધારણા છે. ગમે તેવા સુખના યા દુઃખના પ્રસંગો આવે, ગમે તેવી અગવડો આવે, કદાચ સંજોગોવસાત (દૈવયોગે) પોતાના પ્રિયનું મૃત્યુ થવાનો ભય આવે તોપણ જે કદાપિ પ્રભુ-ગુરુ પ્રત્યેની શ્રદ્ધા ત્યાગતો નથી, શ્રદ્ધામાં ઉણપ આવવા દેતો નથી અને કદાચ મેરુ ચલિત થાય તોપણ સાચા ભક્તના ધૈર્ય, શ્રદ્ધા કદી ચલિત થતાં નથી, અને તે ચલિત કરવા માટે દુર્બુદ્ધિના મનુષ્યો અવિવેકી શબ્દો વાપરે, ક્રોધોત્પાદક વચનો કહે, કદાચ કોઈ નાસ્તિકતા બતાવે તો પણ ક્ષમા કરીને અર્થાત્ જે મનુષ્ય તેવા પામર બુદ્ધિના મનુષ્યો ઉપર નારાજ કે ગુસ્સે ન થતાં જે પોતાનું અહિત કરનારને શિક્ષા કરવાને યા કરાવવાને સામર્થ્યવાન હોવા છતાં, જે કોઈને શિક્ષા કરવા કે કરાવવાને સામર્થ્યવાન હોવા છતાં, જે કોઈને શિક્ષા કરવા કે કરાવવા તત્પર થતો નથી, તેવો ભાવ પણ મનમાં લાવતો નથી, પણ તેના અપરાધને સહન કરી લે છે તેને “ક્ષમા” કહે છે.

(વધુ આવતાં અંકે)

પ્રભુ પરમાત્મા તથા સદ્ગુરુશ્રી વલ્લભરામ મહારાજ અને સદ્ગુરુશ્રી રમુજીલાલ મહારાજની કૃપા અને દયાથી પરમ પૂજ્ય જયવર્ધન ગુરુ મહારાજશ્રીની આજ્ઞાનુસાર નીચે જણાવેલ સત્સંગકાર ભાઈઓને સત્સંગકાર તરીકે નિયુક્ત કરવામાં આવેલ છે.

સત્સંગકારોની નામાવલી

- (૧) શ્રી બિપીનચંદ્ર યુનીલાલ બ્રહ્મભટ્ટ
સોનીવાડ, બીલીમોરા-૩૯૬૩૨૧.
જી. નવસારી.
ફોન: ૦૨૬૩૪-૨૮૫૪૬૩
- (૨) શ્રી અરવિંદભાઈ સી. લાડ
એ-૯, દેવ્યાની એપાર્ટમેન્ટ,
એમ.જી. રોડ, બોરીવલી (પૂર્વ)
મુંબઈ-૪૦૦૦૬૬.
ફોન: ૦૨૨-૨૮૬૩૨૬૪૮૯
- (૩) શ્રી જશુભાઈ ગોમાનસિંહ સોલંકી
મુ.પો. નરોલી-દાદરાનગર હવેલી.
ફોન: ૦૨૬૦૧-૨૬૫૦૫૪૨,
ફોન: ૦૨૬૦૧-૨૬૫૧૨૪૨
- (૪) શ્રી દેવાભાઈ સોમાભાઈ પટેલ
મુ.પો. ગાંગડીયા, તા. મહુવા,
જી. સુરત.
ફોન: ૦૨૬૨૫-૨૩૧૦૫૩
- (૫) ડૉ. શ્રી ખુશાલભાઈ પી. દેસાઈ
અમી સર્જિકલ હોસ્પિટલ,
અસ્તાન રોડ, બારડોલી, જી. સુરત.
ફોન: ૦૨૬૨૨-૨૨૦૪૫૮
- (૬) શ્રી રામુભાઈ રુસ્તમભાઈ ચૌધરી
મુ.પો. મઠી, પંચવટી મઠી,
તા. બારડોલી, જી. સુરત.
ફોન: ૦૨૬૨૨-૨૪૧૧૫૮
- (૭) શ્રી રામસિંગભાઈ આર. સોલંકી
એ-૪૧, દર્શન સોસાયટી,
મુ.પો. સમરોલી, તા. ચીખલી,
જી. નવસારી.
ફોન: ૦૨૬૩૪-૨૩૫૩૦૯
- (૮) શ્રી ખાલપાભાઈ રંગજીભાઈ પટેલ
મુ.પો. પાટી પંચોળ, તા. વ્યારા,
જી. સુરત. ફોન: ૦૨૬૨૬-૨૫૧૬૫૧
- (૯) શ્રી રતિલાલ દલુભાઈ ભગરિયા
મુ. ઘોડમાળ, તા. વાંસદા, જી. નવસારી.
ફોન: ૨૬૨૫-૨૫૫૯૬૬
- (૧૦) શ્રી રમેશભાઈ રેશમાભાઈ ચૌધરી
મુ. વ્યારા, તા. વ્યારા, જી. તાપી.
ફોન: ૦૨૬૨૬-૨૨૩૧૮૬
- (૧૧) શ્રી ઠાકોરભાઈ ખાલપાભાઈ આહિર
મુ. ધરમપુર, તા. ધરમપુર, જી. વલસાડ.
ફોન: ૦૨૬૩૩-૨૪૨૯૬૦
- (૧૨) શ્રી મનુસિંહ ગુલાબસિંહ પરમાર
મુ. પા. કુકેરી, તા. ચીખલી,
જી. નવસારી-૩૯૬૫૬૦.
મો.: ૯૯૨૫૦૧૬૭૫૪
મો.: ૯૫૩૭૦૯૦૧૫૯
- (૧૩) શ્રી બચુભાઈ ડાહ્યાભાઈ પટેલ
મુ. એ/૧૮, સૌરભ પાર્ક સોસાયટી,
પોસ્ટ શુભાનપુરા, બરોડા-૩૯૦૦૨૩
મો.: ૯૯૯૮૨૧૬૦૭૨
ફોન: ૦૨૬૫-૨૩૯૩૨૯૨

આત્માને અને આત્મામાં રહેલા આત્મચૈતવ્યને પરમચૈતવ્ય પરમેશ્વરમાં જોડવા. આમ આત્મચૈતવ્ય અને પરમચૈતવ્યનું જે પરમૈક્ય મિલન થાય તેનું જ નામ “યોગ” છે. યોગ એટલે એક એવી ચેતના પ્રાપ્તિ છે કે જેને પ્રતાપે મનુષ્ય પોતાની અલ્પ અહંતા, વ્યક્તિગત આકાંક્ષા કે મોહભર્યું મન પોતાના પ્રાણ અને પોતાના દેહો વગેરેથી મર્યાદિત કે આરણાદિત થઈ ન રહેવા પ્રથમ અંતરાત્મામાં રહેલ કૂટ્સ્થચેતના જોડે, તે પછી વિશ્વચેતના પરમગતિ જોડે અને તે પછી પરમજ્યોતિ - પરમચેતના - પરમધ્યેય, પરમાત્મા જોડે જે આત્મચેતનાને જોડી દે છે, અહમત્વને વિલય કરાવે છે; જ્યાં મમત્વનો કોઈ અંશ રહેતો નથી અને પરમચેતનાના પ્રવાહથી પરમતાત્પના મિલનમાં આત્મચૈતવ્ય બ્રહ્માનંદમય એકતા અનુભવે અને આવો આનંદ અનુભવ કરાવી શકે તેને જ “યોગ” માનેલો છે.

વર્ષ-૧૧, અંક-૫, સંવત ૨૦૭૧ જેઠ સુદ-૮, બુધવાર ૨૭-૦૫-૨૦૧૫

માલિક, મુદ્રક/પ્રકાશક અને તંત્રી : જયવર્ધન રમુજીલાલ વ્યાસ
વલ્લભવાડી રામભાગ, મણીનગર, અમદાવાદ-૩૮૦૦૦૮.
દ્વારા તા. ૨૭-૦૫-૨૦૧૫ના રોજ પ્રસિધ્ધ કર્યું.
ચેતવણી કાર્યાલય : વલ્લભવાડી, રામભાગ, મણીનગર, અમદાવાદ-૩૮૦૦૦૮.
મુદ્રણ સ્થળ : ભવાની ઓફસેટ, ૩/૨૦, કેલાસ એસ્ટેટ, ઓઢવ, અમદાવાદ-૩૮૨૪૧૫.